

Nicolae Rădescu
(30 mart. 1874, Călimănești, jud. Vâlcea –
16 mai 1953, New York, S.U.A.)

*Cariera militară*¹

Fiu al unei familii de mici moșieri (Radu și Samfira), Nicolae Rădescu s-a născut la 30 martie 1874 la Călimănești (jud. Vâlcea). A urmat cariera militară, fiind absolvent al Școlii Militare de Ofițeri cu gradul de sublocotenent (1 iul. 1898) și al Școlii Speciale de Cavalerie (iun. 1900): „E inteligent, stăruitor și cu amorul datoriei sale” (afirma comandantul școlii, mr. Alexandru Averescu). Avansat la gradul de locotenent (1903), a fost elev al Școlii Superioare de Război din București (1904-1906), iar la 4 oct. 1909 a fost avansat căpitan.

Ca ofițer adjutant în comandamentul Diviziei 1 cavalerie, a participat, în timpul celui de-al doilea război balcanic, la campania din Bulgaria (23 iun. – 31 aug. 1913).

Maior de la 1 apr. 1916, Nicolae Rădescu a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a (Decretul Regal din 10 ian. 1917) „Pentru vitejia și priceperea cu care a contribuit la succesul operațiunilor diviziei; cu un minim de forțe la Sălătruc, pe Valea Topologului a îndeplinit un strălucit fapt de arme²” – era comandant de divizion în Regimentul 5 călărași.

A fost avansat, în mod excepțional, locotenent-colonel (1 apr. 1917), apoi a fost numit șef de stat major la Divizia 2 cavalerie (1 ian. 1917-1 sept. 1918) și la Inspectoratul Jandarmeriei (1 sept. 1918).

Avansat colonel în mod excepțional (1 apr. 1919), la 27 mai 1918 devine adjutant al Regelui Ferdinand, care îi va acorda distincția de „Adjutant Regal Onorific”. Este trimis apoi ca atașat militar al României la Londra (iul. 1926-1928), iar la întoarcerea în țară a fost avansat general de brigadă (25 mart. 1928) și numit comandant al Brigăzii 4 Roșiori (1928-1929). A fost ajutor al comandantului Inspectoratului General al Cavaleriei (1929-1931) și comandant al Diviziei 1 cavalerie (1931-1933).

---

¹ Informații preluate din: Dinu C. Giurescu, *Guvernarea Nicolae Rădescu*, Editura All, București, 1996, Alesandru Duțu, Florica Dobre, *Drama generalilor români (1944-1964)*, Editura Enciclopedică, București, 1997, Teofil Oroian, Gheorghe Nicolescu (coordonatori), *Șefii Statului Major General Român (1859-2000)*, Editura Europa Nova, București, 2001.

² Colonel Eugen Ichim, *Ordinul militar de război „Mihai Viteazul”*, Editurile Modelism & Jertfa, București, 2000, p. 57.

A demisionat din cadrele active ale armatei la 5 febr. 1933 și a fost repartizat ca ofițer de rezervă la Corpul 4 armată.

Cariera politică

La mijlocul lunii februarie 1933, generalul Nicolae Rădescu a aderat la Partidul Poporului³ condus de mareșalul Alexandru Averescu⁴ (scrisoarea de adeziune a fost publicată în ziarul „Îndreptarea”, organul de presă al Partidului Poporului, la 18 febr. 1933), în același timp fiind și membru al asociației „Cultul Patriei”⁵. Nefiind adept al ideilor legionare, generalul Rădescu a activat și în mișcarea „Cruciada Românismului”⁶, inițiată de Mihail Stelescu⁷, disident legionar, fapt care a atras nemulțumirea „Gărzii de Fier”⁸.

---

³ La data de 3/16 apr. 1918 Alexandru Averescu înființează formațiunea politică intitulată Liga Poporului; în apr. 1920 a fuzionat cu o grupare desprinsă din Partidul Național (în frunte cu Octavian Goga), cu Uniunea Națională din Banat (condusă de Avram Imbroane), cu o fracțiune a Partidului Țărănesc din Basarabia (în frunte cu Sergiu Niță) și cu una desprinsă din Partidul Democrat al Unirii din Bucovina (condusă de Dori Popovici) și și-a luat numele de Partidul Poporului, fiind prima organizație politică care s-a extins la scara întregii țări; printre membrii marcanți se numărau Constantin Argetoianu, Petre P. Negulescu, Grigore Filipescu, Matei Cantacuzino, Grigore Trancu-Iași, Octavian Goga; organul său de presă era ziarul „Îndreptarea” (8 apr. 1918-6 oct. 1938); la 15 dec. 1923 Constantin Argetoianu s-a autoproclamat președinte al partidului, dar a fost urmat de un număr mic de aderenți; la 15 iun. 1925 Partidul Poporului a fuzionat cu Partidul Conservator Progresist.

⁴ Alexandru Averescu (1859-1938). Militar de carieră; absolvent al Școlii Superioare de Război din Torino (1884-1886); redactor-fondator al revistei „România Militară” (1891); atașat militar în Germania (1895); șef al Secției Organizare și Operații din Marele Stat Major (1899-1904); ministru de Război (13 mart. 1907-4 mart. 1909); șef al Marelui Stat Major (1911-1913); comandant al Armatei a II-a (1916-1918); președintele Ligii Poporului (apoi Partidul Poporului); prim-ministru și ministru al Afacerilor Străine (29 ian. – 27 febr. 1918); ministru de Interne (5-13 dec. 1919; 13 mart.-13 iun. 1920); președinte al Consiliului de Miniștri (13 mart. 1920 – 13 dec. 1921); ministru al Industriei și Comerțului (16 nov. 1920-13 dec. 1921); membru de onoare al Academiei Române (7 iun. 1923); prim-ministru (30 mart. 1926-4 iun. 1927); ministru de Finanțe (19 mart.-4 iun. 1927); mareșal (1930); ministru secretar de stat (10 febr.-30 mart. 1938).

⁵ Asociația „Cultul Patriei”. Înființată la 14 oct. 1926; președinte prof. Marin Ștefănescu; organul de presă cu același nume (nr. 1 a apărut la 15 dec. 1931); dorea o regenerare morală națională, o restabilire a valorilor, îndepărtarea clientelei politice, „România să fie a românilor”. Prin decizia Consiliului de Miniștri publicată în „Monitorul Oficial” nr. 86 din 11 apr. 1932 s-a hotărârea dizolvarea asociației din următoarele motive: a protestat împotriva concesiunii telefoanelor la străini, a criticat legea împroprietăririi în Dobrogea, a discutat problema românilor transnistrieni; decizia a fost atacată la Curtea de Apel, Secția I; instanța a dat câștig de cauză asociației, în nov. 1932; Consiliul de Miniștri a înaintat recurs, dar la 22 mart. 1933 Înalta Curte de Casație, Secția a III-a I-a respins. Imediat după demisia din rândul cadrelor active ale armatei (5 febr. 1933), generalul Nicolae Rădescu s-a implicat în activitatea Asociației „Cultul Patriei”, devenind apoi membru în Comitetul Central al asociației. Din mart. 1934 generalul Nicolae Rădescu publică periodic articole în ziarul asociației.

⁶ „Cruciada Românismului”. Organizație alcătuită din foști șefi legionari de rangul doi conduși de Mihail Stelescu; inițial gruparea s-a numit „Vulturul Alb”, iar din nov. 1934 „Cruciada Românismului” (care reunea pe Panait Istrati, Alexandru Talex, Gheorghe Beza etc.); noua grupare politică era anticomunistă și contra fascismului de factură hitleristă, avea accente antisemite; organul său de presă era săptămânalul cu același nume, aderă la Frontul Constituțional în oct. 1935. În articolul *Fascism, Hitlerism, Românism*, Mihail Stelescu afirma:

La 7 sept. 1941, generalul Rădescu îi trimite o scrisoare reprezentantului Germaniei la București, baronul Manfred von Killinger⁹, ca răspuns la un discurs ostil ținut de acesta la Sala „Aro”. Generalul afirma, o dată în plus, că nu este de acord cu trecerea armatei române dincolo de Nistru și continua: „Nu poate fi ticălos patriotul român care cu inima sângerândă de nenorocirile ce i-au copleșit țara, încearcă să-și exprime gândul asupra a ceea ce crede că ar fi bine de făcut spre a fi înlăturate o parte cel puțin din suferințe. Ticălos este, domnule ministru, străinul căruia neconvenindu-i atitudinea patriotului, profitând de situația privilegiată ce deține și nesocotind cea mai elementară îndatorire ce i-o impune ospitalitatea de care se bucură, nu se mulțumește să-i smulgă pâinea de la gură, spre a-și potoli el foamea, dar îl acoperă apoi de injurii și amenințări încercând astfel să-l înfricoșeze și să facă să amuțească glasul care grăiește adevărul. (...) Noi am simțit gheara bestiei roșii înfiptă în trupul țării, așa cum n-a simțit-o nimeni, astfel că în sufletul nostru, [altceva] în afară de ura adâncă împotriva bolșevismului nu poate intra. Dar nu este cinism să ne învinuiți pe noi de un fapt pe care d-stră îl săvârșiți? Fiindcă ce altceva decât îndemn la bolșevism constituie cuvintele pe care d-stră sub formă de întrebări puse în gura soldatului român, ați arătat în cuvântarea dumneavoastră că ați dori să le auziți din gura soldatului român”¹⁰. Ca urmare a acestei scrisori, la 22 oct. 1941 generalul este trimis în lagărul de la Tg. Jiu, unde va rămâne până la 29 sept. 1942¹¹.

„Cruciada nu e o mișcare de mase, nu e o dizidență, nu e nici grupare, nici partid. Ea vrea să fie laboratorul în care să se pregătească oamenii și ideile călăuzitoare ale românismului de mâine” („Cruciada Românismului”, an I, nr. 16, 21 mart. 1935, p. 5).

⁷ Mihail Stelescu (1906-1936). Colaborator al lui Corneliu Zelea Codreanu în primii ani de activitate ai Gărzii de Fier; deputat din partea Gărzii de Fier, s-a opus asasinării lui I. G. Duca; s-a retras din Garda de Fier fondând gruparea „Vulturul Alb”, transformată în nov. 1934 în „Cruciada Românismului”; între 1935-1936 Mihail Stelescu a dus o puternică campanie împotriva Mișcării Legionare și a lui Corneliu Zelea Codreanu; într-o faimoasă scrisoare din apr. 1936, Stelescu l-a calificat fără reticență pe Căpitan drept „criminal”; i s-a atribuit o tentativă de otrăvire a lui Corneliu Zelea Codreanu și ca urmare, membrii cuibului legionar din care a făcut parte și Stelescu l-au condamnat la moarte și l-au ucis în chip bestial, împușcându-l, iar apoi măcelărindu-l cu topoarele, la 16 iul. 1936, într-un salon al Spitalului Brâncovenesc.

⁸ Într-un document din 1936 se precizează că ajutorul material pe care generalul Rădescu îl acorda lui Mihail Stelescu pentru apariția ziarului „Cruciada Românismului”, contravenea acordului încheiat între Gardă și Partidul Poporului, ceea ce a stârnit nemulțumirea legionarilor (vezi A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 18, vol. 39, f. 297).

⁹ Manfred von Killinger (1886-1944). Diplomat german; membru al N.S.D.A.P.; ministru plenipotențiar al Germaniei la București (ian. 1941 – 23 aug. 1944).

¹⁰ A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 18, vol. 42, f. 266-266v.

¹¹ *Ibidem*, vol. 28, f. 178 și vol. 42, f. 259.

După revenirea în Capitală, generalul Nicolae Rădescu ține legături tot mai strânse cu o serie de personalități politice (Iuliu Maniu, Dinu Brătianu, Barbu Știrbey etc.), fiind adeptul încheierii cât mai grabnice a armistițiului. De asemenea, nu era de acord cu atitudinea expectativă adoptată de Iuliu Maniu, insistând mereu să se treacă la fapte pentru determinarea încheierii războiului.

Deși fruntașii politici, care doreau ca armistițiul să fie încheiat de un guvern condus de un militar, luau în calcul numirea generalului Rădescu în funcția de prim-ministru, numele acestuia nu apare în documente cu ocazia evenimentelor din 23 august 1944. O explicație a acestei situații a fost oferită de generalul însuși, într-una din însemnările sale despre aceste evenimente: „Din ceea ce mi se aducea la cunoștință, încă cu două-trei luni înainte, de către un devotat al meu aflat în Serviciul Siguranței, știam că la S.S. condus de Cristescu se găsesc note informative în care se arată că în cercurile Palatului se vorbește de o eventuală aducere a mea în fruntea guvernului ce se va forma după răsturnarea lui Antonescu. În apropierea datei de 23 august 1945 însă numele meu fusese înlocuit cu al Gl. Sănătescu.

Cu o săptămână înainte de lovitura de la 23, consilierul Botez de la Consiliul Legislativ a venit la mine să-mi comunice din partea Gl. Sănătescu că acesta ar dori să mă vadă. Am răspuns că-i stau la dispoziție oricând va voi, la mine acasă, dar nu merg la Palat fiindcă nu voiesc sub nici o formă să las impresia că eu urmăresc ceva.

Bănuiesc că întrevăderea ce trebuia să aibă loc era în legătură cu intrarea mea în guvernul ce urma să-l formeze Sănătescu. Răspunsul însă pe care eu l-am dat invitației, a fost desigur nemulțumitor întrucât a rămas fără nici o altă urmăre¹².

În urma demisiei generalului Gheorghe Mihail, Nicolae Rădescu a fost numit șef al Marelui Stat Major, la 14 oct. 1944¹³, după ce fusese înaintat în grad (general de divizie în rezervă, apoi general de corp de armată în rezervă) și fusese reactivat¹⁴. Datorită amenințărilor și presiunilor venite din partea Comisiei Aliate (sovietice) de Control, la 26 oct. 1944 a semnat Protocolul militar care prevedea ca armata din interiorul țării să fie redusă la trei divizii a câte 3.000 de oameni, cu condiția atașării unei note în care se preciza: „Protocolul îl semnez ca fiindu-ne impus de Comisia Aliată

---

¹² A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar 121, vol. 2, f. 151 (original).

¹³ „Monitorul Oficial”, nr. 242, 19 oct. 1944.

¹⁴ *Ibidem*.

(sovietică) de Control și în scopul de a evita consecințele dăunătoare operațiilor comune contra Germaniei și Ungariei”¹⁵.

La 6 dec. 1944, Regele Mihai l-a numit pe generalul Nicolae Rădescu în funcția de prim-ministru al României. Deși a durat numai trei luni, guvernarea sa a rămas în istorie ca ultima încercare de împotrivire la instalarea regimului comunist în țară. Încă din prima zi de mandat, generalul și-a expus programul de guvernare în fața ziariștilor; principalele obiective erau: strângerea relațiilor cu Uniunea Sovietică, îndeplinirea integrală a condițiilor Armistițiului, restabilirea ordinii în țară¹⁶. A urmat însă o perioadă foarte grea: sabotaje, manifestații de stradă, schimbarea prefectilor în anumite județe fără acordul guvernului etc., toate acestea culminând cu evenimentele din ziua de 24 februarie 1945. Este vorba de manifestația antiguvernamentală organizată de F.N.D. în Piața Palatului din București, prilej cu care s-au tras focuri de armă înspre manifestați și, deși rapoartele procurorilor arătau limpede că nu armata a făcut acest lucru, ziarele comuniste din zilele următoare au cerut pedepsirea „călăului Rădescu” și înlocuirea guvernului cu unul „cu adevărat democratic”. Dar ceea ce i-a iritat cel mai mult pe reprezentanții F.N.D. a fost discursul curajos rostit de primul-ministru în seara aceleiași zile la radio, în care explica desfășurarea evenimentelor.

Însemnările generalului oferă și de această dată mai multe amănunte despre motivele care l-au determinat să rostească acel discurs. „Au fost unele glasuri – foarte puține este adevărat – care au pretins că, crâmpeliul din cuvântarea de la Radio din seara de 24 februarie în care am pronunțat numele A. Pauker și Luca n-ar fi

---

¹⁵ În însemnările cu caracter memorialistic pe care generalul Nicolae Rădescu le-a redactat după 6 mart. 1945, este prezentat pe larg acest moment: „Au venit apoi cereri peste cereri de diferite materiale de tot felul, desființări de școli, de părți sedentare etc. – toate neprevăzute în protocolul armistițiului – până când într-o zi s-a prezentat șeful de stat major al comandamentului rusesc cu cererea de reducere a întregii armate din interior la trei divizii a 3.000 de oameni, în total 9.000 de oameni pentru întreg teritoriul țării, efectiv insuficient chiar pentru serviciul localurilor și ordonanțe ofițerești. Negreșit am protestat cu toată tăria să accept cererea, întrucât nici un astfel de drept nu acorda armistițiul comandamentului sovietic. Am fost amenințat că dacă în 24 ore nu semnez protocolul ce mi se va prezenta în acest sens, întreaga armată română va fi dezarmată, cu forța, de cea rusească. Pus între alternativa de a vedea oștirea expusă la rușinea unei dezarmări, ba poate și a unor încăierări sângeroase, în caz de rezistență a unor unități – eventualitate ce era de prevăzut – și între aceea de a semna protocolul, m-am hotărât pentru aceasta, dar cu o condiție fără de care refuzam semnătura, anume să se admită anexarea la protocol a unei declarații pe care să o semneze și generalul Vinogradov și în care să se precizeze că „n-am cedat decât sub amenințare”. Mi s-a admis cererea și atunci, cu mâna tremurândă, am semnat” (A.C.N.S.A.S., fond informativ, dosar 121, vol. 2, f. 105).

¹⁶ „Scânteia”, an I, nr. 79, 9 dec. 1944, p. 5.

trebuit spus fiindcă am precipitat astfel căderea guvernului. Acei care vorbesc astfel n-au elementele de judecată pe care le-am avut eu când am vorbit așa cum am vorbit.

Erau zece zile de când eu eram sigur că guvernul nu mai poate rămâne. După cele două consilii din urmă de miniștri, în care am apostrofat violent pe comuniști și pe Groza, pe chestiunea atacurilor prefecturilor și pe aceea a agitațiilor cu împărțirea moșiilor, ruptura între mine și ei era făcută, iar dacă i-am apostrofat, așa cum am făcut, a fost fiindcă îmi dădeam seama că ei sunt hotărâți să forțeze cu orice preț lucrurile ca să se producă criza, fiindcă vedeau că orice zi pierdută – cu mine în fruntea guvernului – însemna pentru ei pierdere de teren – pe de o parte fiindcă rezistam manevrelor lor, pe de alta fiindcă începusem să le demasc aceste manevre, fiindcă nu mai era posibil să le acopăr.

Apoi, ziua de 24 februarie, care fusese pusă la cale de ei împreună cu Moscova și care trebuia să fie hotărâtoare pentru situația guvernului, nu putea să mai aibă altă ieșire. Atacul autorităților fusese condus chiar de ministrii F.N.D-iști, iar cuvântările lor din acea zi în fabrici fuseseră de o violență extremă, astfel că făceau imposibilă colaborarea dintre mine și ei. Le suferisem prea multe ca să mai pot sta alături de ei și după această ticăloșie.

Pentru ce atunci așa mai fi avut vreun menajament? Dimpotrivă, vorbind așa cum am făcut, am dat țării o satisfacție, cu efecte hotărâtoare pentru viitor, am înviorat spiritele și am dat forțe noi pentru lupta de mai târziu, fiindcă această luptă trebuie să se dea.

Chiar dacă ar fi ca până la sfârșit să cădem pradă bolșevismului, ceea ce eu am credeam fermă că nu se va întâmpla – robirea nu trebuie să se facă cu voința noastră. Ni se va tăia capul, dar ținându-l demn. Vom muri, dar cu fruntea sus. Și pentru ca lucrurile să se întâmple astfel, cuvântarea mea din urmă își are însemnătatea ei, însemnătate care se va dovedi la timpul ei.

De altfel, nenumăratele mesaje de satisfacție și de gratitudine pe care le-am primit în urmă sunt o dovadă că și după adunarea de la « Aro » – făcând așa cum am făcut – , am fost pe drumul cel bun. Lumea ardea să fie cineva care să ridice steagul demnității și al sentimentului național. Acest lucru l-am făcut eu și am conștiința împăcată că l-am făcut. Din toate părțile și din toate sectoarele mi s-a spus și după « Aro » și după 24 februarie: « lumea simte și merge altfel. Se vede că s-a schimbat ceva ». Și dacă așa este n-aș fi greșit dacă aș fi făcut altfel?

Iar dacă din scurta mea guvernare n-ar rămâne decât această înviorare a conștiinței naționale și a credinței într-o schimbare în bine, sunt mulțumit. Poporul se timorase. Prin câteva cuvântări vibratoare, indignate și cu hotărâre spuse, amorțeala a fost risipită.

De reținut: Cel mai de seamă motiv care a determinat ofensiva împotriva guvernului și în ultimă analiză, hotărârea Moscovei de a proceda la o repede intervenție, în sensul în care au făcut-o, a fost teama de alegeri pe care eu le anunțasem pentru luna martie, din care comuniștii știau că vor ieși zdrobiți¹⁷.

Printr-un ordin semnat de V.L. Bogdenko, consilier al președintelui Comisiei Aliate (sovietice) de Control, se interzicea publicarea în presă și difuzarea discursului rostit de primul-ministru la radio¹⁸, ceea ce a produs nemulțumire în țară: „Populația conștientă românească este mâhnită de faptul că discursul d-lui general Rădescu n-a apărut în presă și nici nu a fost difuzat sub vreo formă oarecare în provincie și mai ales la țară unde lipsesc aparatele de radio. Ar avea o mare influență asupra bunilor români toate aceste discursuri și îndemnuri care ar ridica vălul de nedumerire al cetățenilor și i-ar face să cunoască adevărul, nelăsându-i la discreția propagandei și presei anarhiste, care pătrund în cel mai îndepărtat cătun. Diferiți intelectuali care s-au întors recent din provincie arată că locuitorii întrebă ce trebuie să facă și dacă e adevărat că dl. general Rădescu a vorbit țării¹⁹”.

La 28 februarie 1945, datorită presiunilor trimisului Moscovei, Vâșinski, generalul Nicolae Rădescu își prezintă demisia regelui, care a fost nevoit să o accepte.

Printre primele măsuri luate de președintele noului Consiliu de Miniștri, dr. Petru Groza, la 7 mart. 1945 generalului Rădescu i se fixează domiciliu obligatoriu și nu i se permite să primească nici un fel de vizite; comisarul Block a fost însărcinat cu îndeplinirea ordinului și aducerea lui la cunoștința generalului²⁰.

Datorită intervenției lui Constantin Vișoianu, generalului Nicolae Rădescu i s-a oferit protecția englezilor, astfel că fostul prim-ministru s-a refugiat la Legația Marii Britanii din București cu puțin timp înainte ca agenții poliției să ajungă la domiciliul său²¹; va rămâne acolo până

---

¹⁷ A.C.N.S.A.S., fond informative, dosar 121, vol. 2, f. 174v.

¹⁸ *Ibidem*, vol. 4, f. 177.

¹⁹ A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 18, vol. 45, f. 129.

²⁰ *Ibidem*, vol. 28, f. 183.

²¹ A.C.N.S.A.S., fond informativ, dosar 121, vol. 2, f. 122 (original).

la jumătatea lunii aprilie, când autoritățile române s-au angajat să-i ofere protecția și garantarea libertății²². Cu toate asigurările autorităților comuniste, practic generalul Rădescu a continuat să aibă domiciliu obligatoriu în casa nepotului său, Nicolae Șerbănescu, până în momentul în care s-a hotărât să părăsească țara, la 15 iunie 1946.

Planul de plecare din țară a fost simplu, dar foarte bine pus la punct. În dimineața zilei de 15 iunie²³, însoțit de secretarul său, Barbu Niculescu, și de șofer (detectivul Ștefan Militaru), generalul Rădescu îi face o vizită lui Iuliu Maniu. Apoi a cerut să fie dus la nepoata sa, Aura Sachelarie, unde obișnuia să ia masa duminica, și l-a rugat pe șofer să vină să-l ia după-amiază. Sosit la ora stabilită, șoferul a constatat că generalul întârzie și în urma cercetărilor, că nu se mai afla în imobil; generalul nu ajunsese nici la locuința nepotului său, ceea ce a determinat anchetarea lui Nicolae Șerbănescu. Era deja prea târziu. Generalul Nicolae Rădescu ajunsese pe aeroportul din Nicosia și telefonase familiei că planul reușise pe deplin.

În Cipru, generalul nu s-a bucurat de tratamentul convenit unei personalități de anvergură sa: englezii nu l-au ajutat să plece imediat spre Occident, ci a rămas, timp de nouă luni de zile, în lagărul de refugiați de la Fammagusta, de unde a evadat cu un avion pilotat de Matei Ghica Cantacuzino²⁴. Apoi, după câteva luni petrecute la Lisabona, iar apoi la Paris, s-a stabilit în Statele Unite, la New York²⁵. Generalul a încercat să unifice vocile mult prea disparate ale exilului românesc, reușind să creeze Consiliul Național Român²⁶, al cărui președinte a fost un an de zile, renunțând la funcție din cauza

---

²² A.C.N.S.A.S., fond penal, dosar 18, vol. 44, f. 263.

²³ Teoretic, din decembrie 1945 casa lui Nicolae Șerbănescu nu mai era supravegheată de agenții poliției, dar urmărirea continua, sub acoperirea oferirii unei mașini la dispoziția generalului, pentru deplasările sale.

²⁴ Informații de la Aurel Sergiu Marinescu, *O contribuție la istoria exilului românesc*, vol. 3, Editura Vremea, București, 2003, p. 28.

²⁵ Conform cărții verzi (cu nr. 7057911), generalul Nicolae Rădescu a intrat în S.U.A. la 21 dec. 1948.

²⁶ Consiliul Național Român. Organism politic cu funcția unui guvern românesc în exil, constituit la New York la 6 apr. 1949 cu acordul Regelui Mihai I; consiliul de conducere era format din: generalul Nicolae Rădescu – președinte –, Cornel Bianu, Nicolae Caranfil, Alexandru Cretzianu, Mihail Fărcășanu, Grigore Gafencu, Grigore Niculescu-Buzești, Augustin Popa, Constantin Vișoianu și Iancu Zissu; prin statutul adoptat la 3 iun. 1949, Consiliul Național Român (C.N.R.) își propunea: să reprezinte națiunea română și să-i apere interesele până în momentul eliberării României, să desfășoare acțiuni care să ducă la restabilirea sistemului democratic și să coordoneze activitatea românilor din străinătate în vederea îndeplinirii acestor țeluri; la 27 mart. 1950 generalul Nicolae Rădescu trimite un memoriu Regelui Mihai I în care își expune decizia de retragere din C.N.R. din cauza neînțelegerilor cu privire la gestionarea Fondului Național Român; în nov. 1950 Regele Mihai I l-a însărcinat pe Constantin Vișoianu cu alcătuirea unui nou C.N.R.; comitetul a publicat o serie de memorii și note de protest; din 1951 a editat un „Monitor Oficial” în care au fost date publicității deciziile și documentele oficiale adoptate; organele de presă ale C.N.R. au fost: „La Nation Roumaine” (Paris, 1948-1973), „România” (New York, 1956-1973) și „Lupta românească” (Paris, din 1984).

neînțelegerilor în legătură cu gestionarea Fondului Național Român. Nu a abandonat încercarea de a ajuta din exil pe cei rămași acasă și a creat Liga Românilor Liberi²⁷.

Din păcate, din cauza unei tuberculoze (contactată, se pare, din timpul în care era în lagărul din Cipru), la 16 mai 1953 generalul Nicolae Rădescu a decedat, fiind înmormântat în cimitirul Calvary din New York. Rămășițele sale pământești au fost reînhumate în țară, în cavoul familiei, abia în noiembrie 2000, cu onorurile militare cuvenite unei asemenea personalități.

OANA IONEL

---

²⁷ Organizație fondată în 1951 la New York de generalul Nicolae Rădescu, după retragerea sa din Comitetul Național Român; avea ca scop eliberarea României de sub ocupația sovietică și restabilirea unui regim democratic; din Consiliul „Ligii Românilor Liberi” (L.R.L.) au făcut parte foști miniștri și subsecretari de stat, membri ai comitetelor executive ale partidelor politice democratice, foști parlamentari, foști șefi de misiuni diplomatice, membri ai Academiei Regale Române, membri ai corpului didactic universitar, ofițeri și foști secretari generali de ministere aflați în exil; organul de presă al L.R.L. a fost ziarul „Românul”; după moartea generalului Nicolae Rădescu (1953), la conducerea L.R.L. este ales Mihail Fărcășanu. Într-o scrisoare către Leontin Constantinescu din 28 nov. 1950, generalul Nicolae Rădescu relatează: „Așa cum văd că era părerea d-tale [crearea] unui al doilea Comitet nu era o soluție, întrucât n-ar fi fost pe placul gazdelor. Eram cu atât mai mult obligat să țin seama de dorința lor cu cât ei au admis punctul meu de vedere că C[omitetul] N[ațional] a fost dizolvat, astfel că am făcut cunoscut, în scris, celor două tabere (ei consideră ca namaie existând *nici un comitet* românesc). Dar, negreșit, nu puteam rămâne inactiv, lucru pe care l-am făcut cunoscut. Și atunci, tot cu știrea lor am pornit la treabă. Cum părerea tuturor că ar fi o greșeală să se procedeze ca în trecut, adică să fie puși exilații în fața unui fapt împlinit, fără nici o prealabilă consultare, am hotărât următoarele: să ia ființă, ca prim pas, într-o nouă alcătuire o asociație a românilor liberi din America. Asociația a și fost constituită, fiind acum în curs de discuție statutul ei. După ce acest statut va fi votat de membrii asociației, va fi răspândit cu un apel din parte-mi exilaților de peste tot locul. Voi propune ca orice alte asociații de exilați români ce se găsesc formate, împreună cu alte grupuri ce ar urma să se formeze, să se afilieze – pe picior de egalitate – asociației din S[tatele] U[nite], ca apoi toate la un loc să formeze o mare ligă. După aceea, fiecare grupare își va alege un număr de reprezentanți care să aleagă un consiliu național. Este forma cea mai democratică pentru constituirea unui Consiliu. Grijă pe care o am este că voi întâmpina greutăți la admiterea de grupări – sau individual – fără discriminări. Spre să găsesc o formulă care să înlăture aceste greutăți (*General Nicolae Rădescu în corespondența secretă a exilului românesc*, ediție îngrijită de Nicolae Florescu, vol. 2 (iunie 1949-august 1951), Editura „Jurnalul literar”, București, 2001, p. 167-168).